

Nietzsche en het dilemma van goed en kwaad. 3

Petra Bolhuis & Theo Meereboer
Maieutiek 2017 HOVO VU
Maieutiek Nietzsche 2017

Het dier dat beloften mag doen

- Het hebben van een geweten is het tegengaan van het vergeten.
- Dat vergeten, zegt Nietzsche nu, is een talent van de mens en dus heeft het moeite gekost om het vergeten op te heffen al is het maar voor een klein deel.
- Maar zo maakt de mens zichzelf voorspelbaar in een culturele context.

Maieutiek Nietzsche 2017

Vrijheid en belofte

- In het samenleven van vrije mannen waren alleen slaven voorspelbaar, die moesten doen wat er gezegd werd. Hoe krijg je een vrije man zover dat hij voorspelbaar wordt in zijn gedrag?
- Niet uit onvrijheid maar uit vrije wil iets aangaan dat is wat de belofte zo uniek maakt.

Maieutiek Nietzsche 2017

Verantwoordelijkheid

- Verantwoordelijkheid kan alleen ontstaan als er iemand is die verantwoordelijk gehouden kan worden, die nog weet heeft van wat hij heeft gedaan en daarop aanspreekbaar is en wil zijn.
- In Morgenrood schrijft Nietzsche dat er in iedere cultuur stompzinnig regels zijn die streng gehandhaafd worden zelfs op straffe des doods. Beter stomme zedelijkheid (beschaving) dan geen zedelijkheid) beschaving.

Maieutiek Nietzsche 2017

Inbranden van het geheugen

- Het inbranden van een geheugen heeft bloed zweet en tranen gekost!! Een passief mens gebruikt zijn geheugen niet en laat zich meeslepen door iedere emotie die in hem opwelt. Alle ascese is dus een vorm van geweten hebben en keuzes maken. Hier is Nietzsche heel dubbel;
- Vrije man (voornaam, Griek) heeft geen geweten óf de vrije man heeft een geweten en kan daarom keuzes maken
- Slecht geheugen maakte ergere straffen nodig om geheugen in te branden (houdt mensen eronder)
- Slecht geheugen en het inbranden levert ook diepte op en plechtigheid en mysterie (schoonheid)
- Inbranden heeft het denken geschapen en is dus een middel op weg naar de übermensch of mnemotechniek is een belemmering voor de übermensch .

Maieutiek Nietzsche 2017

Geweten, rede en schuld

- **“Ach de rede!** (blz53) De rede is een product van een bloedig verleden.
- Het schuldig geweten is echter geen gevolg van de straf.
- Straf kwam voort uit wraak die werd ingetoomd door het idee van equivalentie dat uit de (ruil)handel voortkomt.
- Maar door dat idee kwam er ook een concept van nog uitstaande schuld m.b.t. gedrag.

Maieutiek Nietzsche 2017

Schuld en straf

- **“De gemeenschap...gebeuren”** (62) De gemeenschap biedt voordelen waardoor de leden zich onderwerpen aan de regels van de gemeenschap als zij die overtreden worden zij in feite vreemde of vijanden en worden ook als zodanig behandeld.
- **“Nemen de macht....licht.”** (64) des te beter het gaat des te milder mensen worden.
- Genade is macht, Tolerantie is superioriteit.

Maleutiek Nietzsche 2017

Hypothese van het slechte geweten

- **“Deze hypothese...gevormd was.”** (78) De veranderingen zijn *niet* geleidelijk en *niet* vrijwillig.
- Aanpassing aan de omstandigheden, maar vooral enorme dwang die is uitgeoefend om het vormeloze volk in een vorm te krijgen.
- Er moet eerst een vorm zijn, een geheugen zijn en dan pas ontstaan onvrijheid én vrijheid.
- Het gaat van latente vrijheid naar verdrongen vrijheid, naar vrijheid die heroverd kan worden.

Maleutiek Nietzsche 2017

Ressentiment: ziekte en zwangerschap

- Ook al begint het slechte geweten vanuit het ressentiment, het wordt tot scheppingskracht en brengt daarmee een schoonheid voort. Het verandert in zijn tegendeel; het is een schepping naar binnen toe. Zonder die dwang waren we nooit tot introspectie gekomen.
- Het is de lust voortkomend uit de wil tot macht tegen onszelf gekeerd en uitgebouwd. Het is een ziekte dit kwade geweten maar het is een zwangerschap d.w.z. er komt iets nieuws uit voort.(blz81)

Maleutiek Nietzsche 2017

Oorsprong van de schuld

- **“Binnen de oorspronkelijke...kracht”** (81) het begint met een schuld jegens de voorouders,
- Voorouders transformeren in goden, **“de opkomst....geproduceerd”**(83),
- Christelijke God als hoogtepunt van schuldmoreel,
- Atheïsme als bevrijding van schuld

Maleutiek Nietzsche 2017

Van schuld naar slecht geweten

- Christendom kent God die zijn zoon offert om deze schuld in te lossen.
- Atheïsme kent zelfde schuld, maar nu moet de ratio onze schuld opheffen.
- **“Deze uitweg ...”** (88) Het geloven in God/goden hoeft niet te leiden tot schuldgevoel getuige de Grieken.

Maleutiek Nietzsche 2017

Nietzsche als heraut

- Nietzsche ziet zichzelf als een voorloper en pas de toekomstige mensen zullen hem waarderen.
- Hij verwacht een verandering, maar hij laat het ontwikkelen van het denken dat daarbij hoort aan een jongere, toekomstige.
- Zarathustra (Zoroaster) is een Iranese wijsgeer (±1200BCE)
- Nietzsche schrijft het boek Zarathustra tussen 1882-1885

Maleutiek Nietzsche 2017